

TÜRKİYE’ DE MESLEKİ YETERLİLİKLER SİSTEMİ VE SENDİKALAR

VOCATIONAL QUALIFICATIONS SYSTEM AND TRADE UNIONS IN TURKEY

Verda CANBEY ÖZGÜLER¹

Öz

Bu çalışmada Türkiye’de uygulanmakta olan mesleki yeterlilikler sistemi içinde sendikaların üstlendiği roller incelenmektedir. Türkiye’de Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) resmi internet sayfasında yer alan bilgiler çerçevesinde, içerik analizi yardımıyla işçi ve işveren sendikalarının; MYK sektör komiteleri, meslek standartları ve mesleki yeterlik belgelerinin oluşturulmasında hangi boyutta rol aldığı belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda, 2016 Haziran-Temmuz döneminde MYK internet sayfasında yer alan meslek standartları tek tek incelenmiştir. Çalışma kapsamında 25 sektör komitesi, 664 meslek standardı incelenmiş ve 344 mesleki yeterlilik için sınav ve belgelendirme yapan kuruluşlar listesi analiz edilmiştir.

Yapılan analiz sonucunda sendikaların ulusal yeterlilikler ile uyumlu ölçme, değerlendirme ve belgelendirme faaliyetleri bakımından etkin rol üstlenemedikleri belirtilebilir. Özellikle işçi sendikaları konuya daha az önem veren bir görünümde. Oysa işçilerin sahip olması beklenen bilgi, beceri ve yeterliliklerin ortaya konulması, ölçülmesi, değerlendirilmesi ve izlenmesi işçi sınıfının emek piyasaları içindeki konumunu da yakından etkileyecektir. İşveren sendikalarının meslek standartlarının belirlenmesi ve mesleki yeterliliklerin oluşturulmasında işçi sendikalarına oranla daha etkin roller üstlendikleri görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Mesleki Eğitim, Mesleki Yeterlilikler Sistemi, Sendikalar.*

Abstract

This study investigates the role unions play within the professional competencies system applied in Turkey. Within the framework of the information on the official web page of Vocational Qualifications Authority (VQA). in Turkey, we aim, with the help of content analysis, at identifying the extent to which trade unions and employers’ association take part in the development of VQA sector committees, establishment of occupational standards, and issuance of professional competence certificates. In this

¹ Prof. Dr. Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, vcanbey@anadolu.edu.tr

context, occupational standards published on VQA's web page in the June-July 2016 period were examined one by one. Within the scope of the study, 25 sector committees and 664 occupational standards were examined, and a list of 344 institutions holding examinations and preparing documents for professional competence was analysed.

As a result of the analysis carried out, we can state that unions do not take an active part with respect to the measurement, evaluation, and documentation activities compatible with national competencies. Especially labour unions seem to care less about this issue. Yet, manifestation, measurement, evaluation, and monitoring of knowledge, skills and competencies employees are expected to have will particularly affect the position of the working class in the labour market. Compared to labour unions, employers' association are observed to take more active part in the establishment of professional standards and development of professional competencies.

Keywords: Vocational Training, Vocational Qualification System, Trade Unions

1. GİRİŞ

Sendikalar, Sanayi Devrimi ve sanayileşmenin yarattığı sorunlar karşısında oluşan işçi hareketinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Sendikalar tek geçim kaynağı ücret olan işçiler arasında, çalışma yaşamında aynı zorluklarla karşılaşmalarından kaynaklanan meslek bilincinin bir dayanışmaya dönüşmesinin ürünü olarak önemli bir toplumsal rol üstlenmektedir. Sendikaların temel amacı üyelerinin yaşam standartlarını ve istihdam düzeylerini korumak ve geliştirmektir.

Sendika kavramı İngiltere, Almanya ve ABD gibi ülkelerde yalnızca işçi örgütlerini ifade etmek için kullanılmaktadır. Yaygın olarak, hem işçi hem de işveren örgütlerini ifade etmek için kullanılsa da sendika denildiğinde temsil ettiği grubun genişliği nedeniyle ilk akla gelen örgütler işçi sendikaları olmaktadır. İşçi sendikalarına ilişkin farklı tanımlar yapılmakla birlikte en genel anlamda “işçi sınıfının ekonomik ve toplumsal alandaki hak ve çıkarlarını savunarak yaşam koşullarını ve çalışma şartlarını daha iyi noktalara taşımayı amaçlayan mesleki örgütler” olarak tanımlanmaktadır. Benzer şekilde işveren sendikaları da kendi hak ve çıkarlarını korumak için ortaya çıkan örgütlerdir.

İlk sendikal örgütlenmeler meslek sahibi nitelikli işçiler arasında görülmüş, bu işçiler kendilerini işveren karşısında güçlü konuma getiren nitelikleri sayesinde örgütlenerek pazarlık etme ve kendi isteklerini kabul ettirme olanağı bulmuştur. Bu nedenle ilk ortaya çıkan sendikalar meslek-zanaat sendikaları olmuştur. Meslek sahipleri arasında başlayan ilk sendikalaşma, daha sonra yarı nitelikli ve niteliksiz işçileri de kapsayacak şekilde genişlemiştir.

Kapitalist gelişmenin farklı evrelerinde farklı sendikal mücadeleler olmuştur. Günümüzde sendikalar üye sayılarında azalma yaşanmasına rağmen emek piyasalarındaki ilişkilerin ana taraflarından biri konumundadır. Firmalar arası yoğun rekabet, artan işsizlik oranları ve hızla gelişen yeni teknolojiler günümüzde sendikaların yeni roller yüklenmesini zorunlu kılmaktadır. Temelde ücretlerin iyileştirilmesine dayalı geleneksel sendikacılık anlayışının terk edilerek değişen ekonomik ve politik

çevreye, teknolojik değişime küreselleşme sürecine ve emek piyasalarındaki farklılaşmaya uyum sağlayan yeni politikalar geliştirilmesi zorunludur. İşgücü piyasalarındaki farklılaşmanın temel belirleyicisi olan üretim sürecindeki dönüşüm günümüzde bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ile hızlanarak devam etmektedir. Günümüz bilgi toplumlarında kişilerin sahip oldukları bilgi, beceri ve yetenekler kadar bu bilgi beceri ve yeteneklerin somut belgelerle ortaya konulması da gündeme gelmektedir. Bu gelişmeler sendikaların üyeleri ve üye olma potansiyeli olan çalışanlara yönelik olarak hizmet sunacakları yeni bir alanı oluşturmaktadır.

Nitelikli işgücüne olan talep artışı sonucunda mesleki yeterlilikler ile ilgili gelişmeler belgelenebilir ortak standartlara sahip bir işgücü yapısını kurmada önemli bir araç haline gelmektedir. Günümüzde bu “yeterlilikler sistemi” ülkelerin emek piyasalarını daha sağlıklı bir yapıya kavuşturmalarında önemli bir araç olarak tanımlanmaktadır. Kuşkusuz bu yapı içinde tüm sosyal tarafların ve özellikle de sendikaların etkin roller üstlenmesi gereklidir.

Kapitalizmin ortaya çıktığı ve küreselleşme adı altında yayıldığı, kabuk değiştirdiği bu yapıda kendi üretim ihtiyaçları doğrultusunda işçi yetiştirme fonksiyonu başat olan eğitim-mesleki eğitim konusu mesleki yeterlilikler sistemi ile bir üst aşamaya geçmiştir². İşverenler genellikle işe alacakları işçileri eğitmek için ilave kaynak ayırmak istemediklerinden işe alım süreçlerinde mesleki yeterlilik belgelerini istemektedirler. Sürecin “kaliteli” işgücünün “en az maliyetle” çalıştırılması amacına hizmet eder hale gelmemesinin temel koşulu işçi sendikalarının etkin katılımını gerektirmektedir.

Bu çalışma kapsamında mesleki yeterliliklerin oluşturulması sürecinde sendikaların ne ölçüde rol aldıkları, hangi sektör komitelerinde ne düzeyde yer aldıkları ve hangi meslek standartlarının oluşumuna katkıda buldukları incelenmektedir.

2. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ, ÖNEMİ VE SINIRLILIKLARI

Türkiye’de sendikal örgütlenme; ilk ortaya çıkış aşamalarında meslek sendikaları şeklinde olmakla birlikte nitelik düzeyi yüksek olmayan ya da yarı nitelikli el işçilerini büyük ölçüde örgütsüz bırakan “kapalı” bir örgütlenme modelinden işkolu sendikacılığına dönüşmesiyle birlikte daha geniş kitlelere ulaşmaya başlamıştır. (Koray, 2008: 89; Güven, 1995: 90; Tokol, 2008: 15; Demir, 2013: 21; Işıklı, 2010: 199; Jensen, 2006: 71; Koç, 2000;3). Sendikal değişim konusunu ele alan çok sayıda ulusal ve uluslararası boyutta çalışma bulunmaktadır.

Benzer bir biçimde eğitim-istihdam ilişkisi, mesleki ve teknik eğitimin önemi, bilgi, becerilerin standartlaşması ve transfer edilebilir becerilerle ilgili olarak da çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Köseleci, 2012a: 15, Köseleci 2012b: 23; Akbaş, 20024). Ancak mesleki yeterlilikler sistemi ve sendikaların bu süreçte ne derece etkin rol oynadığı ile ilgili olarak; diğer bir ifadeyle “sendikaların meslek standartlarının oluşum sürecindeki yeri ve önemini” ele alan bütünsel bir çalışma

² Bu noktada Türkiye’de işçi sendikalarının temsil düzeyinin % 11’ler düzeyinde olması nedeniyle zaten bu alanda temsil konusunda yeterince sorun mevcutken, mesleki yeterlilikler sistemi içinde işçi sendikalarının etkin rol üstlenmesini beklemenin mantıklı olup olmadığı sorusu akla gelebilir. Ancak Türkiye’de Ulusal Mesleki Yeterlilikler Sistemi (UMYS) gün geçtikçe daha fazla mesleği bünyesine alan hızlı gelişen bir yapıdadır. Herhangi bir mesleğe ilişkin standart ve buna bağlı olarak yeterlilik bir kez oluşturulduğunda köklü revizyonlar yapılması pek de kolay olmamaktadır. İşçi sendikalarının meslek standartlarının belirlenmesi aşamasında sektör komitelerinden başlayarak etkin roller üstlenmesi bu nedenle son derece önemlidir.

³ İnternette alınmış olan bu kaynak için sayfa numarası verilememiştir.

⁴ İnternette alınmış olan bu kaynak için sayfa numarası verilememiştir.

bulunmamaktadır.

Bu çalışmada 2016 Haziran-Temmuz döneminde Mesleki Yeterlilikler internet sayfasında yer alan meslek standartları tek tek incelenmiştir. Çalışma kapsamında 25 sektör komitesi, 664 meslek standardı incelenmiş ve 344 mesleki yeterlilik için sınav ve belgelendirme yapan kuruluşlar listesi analiz edilmiştir. Sendikaların; MYK sektör komiteleri, meslek standartları ve mesleki yeterlik belgelerinin oluşturulmasında hangi boyutta rol aldığı, MYK internet sayfasında yer alan bilgiler çerçevesinde, içerik analizi yardımıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır⁵.

Bu bağlamda, mesleki yeterlilikler sistemi içinde sendikaların ne derece etkin rol üstlendiği Mesleki Yeterlilik Kurumu meslek yeterlilikleri ve meslek standartlarının oluşturulması sürecinde tüm sosyal tarafların görüşlerine başvurmaktadır. Türkiye’de faaliyet gösteren sendika ve konfederasyonlardan MYK sektör komitelerinde yer alanları, komitelerin ayrı ayrı incelenmesi yoluyla belirlenmiştir. İzleyen aşamada konfederasyon ve sendikaların hazırlık çalışmalarında yer aldıkları meslek standartları belirlenmiştir. Elbette burada işçi sendikalarının katkıları, süreç içinde bulunma durumları nicel olarak analiz edilmiştir. Mevcut katılımların niteliksel boyutunun ortaya konulamamış olması bu çalışmanın en önemli sınırlılığını oluşturmaktadır.

3. MESLEK STANDARTLARI VE MESLEKİ YETERLİLİKLER SİSTEMİ

Toplum tarafından belirlenmiş kurallara dayalı olan ve alınan eğitim ile (örgün eğitim ya da işbaşında eğitim) kazanılan bilgi ve becerilere dayalı etkinlikler bütünü olarak tanımlanan meslek bireylerin yaşamlarını sürdürebilmek ve hayatını kazanmak için son derece önemlidir.

Teknolojik değişim ve uluslararası rekabet karşısında temelde bilgi, beceri ve yeterlilikler ile bunların belgelendirilmesine dayalı mesleki yeterlilikler sistemi emek piyasalarında önemli dönüşümler yaratmaktadır. Kapitalizmin farklı aşamaları farklı beceri rejimleri ürettiği yapı içinde genellikle “düşük beceri düşük ücret, yüksek beceri yüksek ücret” dengesi oluşmaktadır. Mesleki yeterlilikler sistemi aynı zamanda “kolektif beceri oluşturma” sistemi olarak da tanımlanmaktadır. Burada firmalar, devlet, meslek örgütleri, sendikalar başta olmak üzere toplumun tüm kesimlerinde ortak kabul edilen standartlar ve bu standartlara dayalı sınav ve belgelendirme sistemin özünü oluşturmaktadır (Ante, 2016: 8; Thelen ve Busemeyer, 2008: 14).

İnsana eğitim yoluyla yeni bilgi ve beceriler kazandırmak aynı zamanda toplumun ekonomik, sosyal ve siyasal kalkınmasının da temel taşı oluşturmaktadır. Eğitim sistemi içinde mesleki eğitim, sahip olduğu öncelikler bakımından ayrı bir yere sahiptir. Nitelikli işgücüne olan ihtiyaç, 19. yüzyılın ortalarından günümüze kadar sürekli dile getirilen bir hedef olmuştur (Yıldırım ve Şahin, 2015: 79).

AB, mesleki eğitim ve yeterliliklere büyük önem vermektedir. Emek piyasaları ile ilgili strateji belgelerinde, çeşitli bildirgelerde zirvelerde mesleki eğitim ve yeterlilikler konusu hedefe dayalı olarak ele alınmaktadır.

Avrupa Birliği (AB) yaşam boyu öğrenme perspektifinde Ulusal Yeterlilikler Sistemini ve bu sist

⁵ İçerik analizi; sunulan içeriğin tarafsız, sistematik ve niceliksel bir tanımdır. İçerik analizinin ilk uygulayıcılarından Brelson (1952) ve Barcus (1959)’a göre “mesajın bilimsel analizi” tarafsız ve sistematik olarak uygulanmalıdır (Brelson 1952 ve Barcus 1959’dan aktaran Koçak ve Arun, 2006: 22).

em içinde gerekli olan kurumsal düzenlemeleri gerçekleştirerek Avrupa Yeterlilikler Çerçevesini kurmuştur. Ulusal Yeterlilik Sistemi'nin en önemli çıktısı olarak görülen Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi Avrupa Yaşam Boyu Öğrenim Yeterlilikler Çerçevesi (The European Qualifications Framework for Lifelong Learning) adı altında Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından 23 Nisan 2008 tarihinde oluşturulmuştur. Türkiye'nin de aralarında bulunduğu AB üyesi, aday ve Avrupa Ekonomik alanı üyesi 32 ülkenin görüşleri alınarak sonuçlandırılan bu çerçeve; bireyin almış olduğu her türlü eğitim sonucunda elde edilen yeterlilikleri de içine alacak biçimde tasarlanmıştır (Murat ve Şahin, 2011: 118; Biçerli, 2010: 24; Castro – Conlon ve Gavan, 2001: 2).

Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), işçi ve işveren sendikaları ve konfederasyonları, odalar ve sivil toplum örgütlerinin temsilcileriyle oluşan sosyal ortakların katkılarıyla Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ) ile uyumlu olarak 8 referans seviyeli bir ulusal yeterlilik sistemi geliştirilmiştir. Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ) Türkiye koordinasyon noktası olarak 21 Eylül 2006 tarihli ve 5544 sayılı Kanunla kurulan MYK görevlendirilmiştir (Akkök, 2010:3; Cruz-Castro ve Conlon, 2001: 7; Uçar ve Özerbaş, 2013: 244; MYK, 2011: 19).

3.1. Meslek Standartları

Meslek standartları; bir meslekle ilgili görevlerin emek piyasalarında kabul edilebilir minimum standartlarda yapılabilmesi için kişilerin sahip olması gereken nitelikleri, çalışma ortamını, kullanılan araç ve gereçler ile alınması gereken asgari eğitim düzeyi gibi unsurları içermektedir (Tezcan, 2010: 5). Her ülkenin kendine ait ulusal eğitim sistemi bulunmaktadır. Tıp, mühendislik gibi toplum açısından önemli olan alanlar devlet tarafından yasal düzenlemelere tabi tutulmakta, sınav ve belgelendirme sistemleri düzenlenmektedir.⁶ Bu alanlar dışında kalan meslekler için de mesleki yeterlilikler sistemi benzer bir yapı sunmaktadır.

Meslek standartları iş yaşamı ile eğitim yaşamı arasında önemli bir köprü işlevi görmektedir. Eğitim, emek piyasalarında beklenti ve ihtiyacı tam karşılamadığı diğer bir ifade ile eğitim sonucunda alınan diploma ve belgelerin kişilerin sahip olduğu bilgi ve becerileri yeterince ve güvenilir bir biçimde yansıtmadığı ve kişinin istihdam şansını arttırmadığına yönelik yaygın görüşler bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, herhangi bir eğitim almadan çalışarak beceri kazananların büyük bölümü sahip oldukları becerilerini belgelendirme imkânı bulamamaktadırlar. Mevcut uygulamada çalışarak beceri kazananlara verilen belgeler başka kurumlarca tanınır olmamaktadır. Bu nedenle beceriler bakımından transfer edilebilirlik olarak tanımlanan özellik sağlanamamaktadır. Bu durum da eğitim-istihdam uyumsuzluğunu ortaya çıkarmaktadır. Ülke çapında kabul görmüş meslek standartları, ulusal yeterlilikler ile bunlara dayalı sınav ve belgelendirme sistemi bu uyumsuzluğu ortadan kaldırmaya yönelik temel oluşumlardan biridir.

3.2. Mesleki Yeterlilikler

⁶ Profesyonel mesleklerde sendikalardan ziyade meslek örgütleri etkindir.

Meslek standartlarını temel alarak mesleğini icra edecek kişilerin seviye bazında sahip olmaları gereken nitelikler ve bu niteliklerin ölçülmesine ilişkin düzenlemeler “mesleki yeterlilikler” olarak adlandırılmaktadır.

MYK standart ve yeterlilikleri oldukça ayrıntılı bilgi, beceri ve yetkinlik bazlı ölçütlere sahip belgelerdir ve incelendiğinde mesleki yönlendirme yapabilecek niteliklere sahiptir. Elbette nasıl elde edileceği, nasıl inceleneceği ile ilgili bilgi ve farkındalık gereklidir. Ancak bu konuda genel anlamda bir farkındalığın oluştuğunu söylemek zordur (<http://anaper.anadolu.edu.tr/v1/sss>).

Meslek standartları ve sınav belgelendirme sistemi becerili işgücünün istihdamı, ülke içinde ve dışında hareketliliğin sağlanması yoluyla çalışma hayatını ve insan kaynaklarını istenilen yönde geliştirmek için önemli bir sistemdir. Meslek standardı, bir mesleğin gereklerinin kabul edilebilir standartlarla yerine getirilebilmesi için ihtiyaç duyulan asgari bilgi, beceri, tutum ve davranışları gösteren normlardır. Bu norm ve düzenlemeler mesleğini başka ülkelerde de icra etmek isteyen kişiler bakımından sahip olunan niteliklerin ve bu nitelikleri gösteren diploma vb. belgelerin tanınması konusunu da beraberinde getirmektedir.

Eğitim almış kişilerin niteliklerinin tanımlanmasında, eğitim programlarının hazırlanmasında ve eğitimin verilmesinde meslek standartları büyük önem taşımaktadır. Meslek standartları, bir meslek ile ilgili olarak yapılması gereken görevlerin emek piyasalarında kabul edilebilir asgari koşullarını ortaya koyarken; mesleki yeterlilikler, meslek standartlarını temel alarak mesleğini yürütecek kişilerin seviye bazında sahip olması gereken nitelikler ve bu niteliklerin ölçülmesine ilişkin düzenlemeler olarak ortaya çıkmaktadır.

Meslek standartları ve mesleki yeterlilikler sistemi; eğitim istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi, öğrenme çıktıları için ulusal ve uluslararası standartların oluşturulması, eğitim ve öğretimde kalite güvencesinin sağlanması, ulusal ve uluslararası karşılaştırılabilir bir yapıda yatay ve dikey geçişler için yeterliliklerin eşleştirilmesi, öğrenmeye ulaşma, öğrenmede ilerleme ve öğrenmenin tanınmasının sağlanması ve yaşam boyu öğrenmenin sağlanması gibi amaçlara hizmet etmektedir. Kişilerin sahip oldukları bilgi, beceri ve yeteneklerinin emek piyasası gerekleriyle uyumu, standart olarak ölçülebilirliği, transfer edilebilir olması ve şeffaf bir biçimde uygulanabilmesi emek piyasalarının etkinliği bakımından önemlidir. Bu öneme paralel olarak pek çok ülkede ulusal sertifikasyon kurumları bulunmaktadır. Temel olarak bireyin sahip olduğu niteliklerin belgelendirilmesine dayalı bu sistemler özellikle sınav ve belgelendirme aşamasında kalite değerlendirmesi altyapısına da sahiptirler.

Ulusal ve uluslararası mesleki yeterlilikler sistemi temel olarak teknik ve mesleki eğitim standartlarının ve yeterliliklerin geliştirilmesi üzerine kuruludur. Ayrıca standart ve yeterliliklerin uygulanması ve bunlara ilişkin akreditasyon, yetkilendirme, denetim, ölçme ve değerlendirmeye ilişkin kurallar ve faaliyetler “Ulusal Mesleki Yeterlilikler Sistemi” (UMYS) olarak adlandırılmaktadır (<http://www.myk.gov.tr>).

UMYS’nin ilk aşaması meslek standartları ve yeterliliklerinin hazırlanması sürecidir. Bu süreçte ilgili bakanlıklar, kamu kuruluşları, yerel yönetimler, işçi ve işveren sendikaları, meslek üyelerinin MYK bünyesindeki sektörel uzmanlık komitelerini sahiplenmesi son derece önemlidir (Köseleci, 2012a: 23).

UMYS’nin birinci aşaması olan meslek standartlarının oluşturulmasının ardından eğitim kurumları (örgün ve yaygın), yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşları, ulusal meslek standardı hazırlamış kuruluşlar, meslek kuruluşları ile personel belgelendirmesi yapan ve MYK’na yetkilendirilmek üzere ön başvur

u yapmış kuruluşlarca hazırlanan taslak meslek standartları MYK'na iletilir. Taslaklar kurumun resmi internet sitesinde en az 30 gün süreyle kamuoyunun görüşleri alınmak üzere yayımlanır. Sürenin bitiminde taslağı hazırlayan kuruluş kamuoyunun görüşünü aldığı taslak üzerinde son düzenlemeleri yaparak MYK'na gönderir. MYK Sınav ve Belgelendirme Dairesi Başkanlığı tarafından usul yönünden incelenen taslaklar sektör komitesinin görüşüne sunulur. Sektör komitesi ulusal yeterlilik taslağını ve buna ilişkin çalışmaları inceleyerek değerlendirmesini yapar. Değerlendirmeye ilişkin sektör komitesi kararı MYK Yönetim Kurulu'na sunulur. MYK Yönetim Kurulu tarafından uygun bulunan taslaklar ulusal yeterlilik olarak kabul edilir ve UYÇ içine yerleştirilir ve Resmi Gazete'de yayımlanır. (<http://www.myk.gov.tr>).

Emek piyasalarında yaratılan işlerin türü ve niteliği ile şekillenen emek talebi yönü bir kenara bırakılacak olursa emek arzı yönünü oluşturan bireysel nitelikler ve bu niteliklerin ortaya konulabilmesi, istihdam bakımından oldukça önemlidir. Emek arz ve talebi uyumsuzluğunun ortadan kaldırılabilmesi konusunda emek arzı yönünden yapılması gereken temel düzenleme bireylerin belli konularda uzmanlaşmış olmaları ve istihdam edilebilirlik becerilerine sahip kılınabilmeleridir. Konu ile ilgili olarak yapılan çok sayıda proje, faaliyet planı ve uygulamalar ile hazırlanan rapor ve yayın bulunmaktadır. Bu çalışmalarda temel becerilerden, uzmanlaşmış becerilere kadar genel bir çerçevede tanımlamalar yapılandırılmaktadır. AYÇ tanımı ile “seviye” olarak belirlenen derecelendirilmiş yapı içinde “ne iş olsa yaparım” mantığından uzak ve belli bir konuda uzmanlaşmış işgücü; mikro ölçekten makro ölçeğe kadar gelişme, büyüme ve kalkınmaya olumlu katkılarda bulunmaktadır. Aynı zamanda mesleki yeterlilikler sistemi eğitim müfredatlarının çağın gereklerine uygun olarak hazırlanmasında da önemli bir girdi sunmaktadır.

4. TÜRKİYE'DE MESLEKİ YETERLİLİKLER SİSTEMİ VE SENDİKALAR

Türkiye'de işsizliğin nitelikli işgücü ve verimli istihdam olmamasından kaynaklandığı çeşitli kaynaklarda ve raporlarda yer almaktadır. Sorun aslında yapısal bir nitelik arz etmektedir. Çeşitli eğitim kademelerinden mezun kişilerin emek piyasasının gereksinim duyduğu niteliklere sahip olmaması ciddi boyutta bir işsizlik sorunu yaratmaktadır.

Türkiye'de eğitim sisteminin emek piyasalarının ihtiyaçları doğrultusunda yeniden yapılandırılması ve ülkemiz işgücünün sahip olduğu niteliklerin yükseltilmesi için mesleki yeterlilikler sistemi önemli bir araçtır (TİSK, 2009: 7).

İşgücü piyasalarının etkin işlemesi, eğitim istihdam uyumsuzluğunun ortadan kaldırılabilmesi, işsizlikle mücadele edilebilmesi, emek piyasası ile ilgili eksik bilgilenmeden kaynaklanan sorunların ortadan kaldırılabilmesi gibi çalışma hayatını şekillendiren birçok alanda öneme sahip olan mesleki yeterlilikler sisteminin ilk faaliyetleri 1990'lı yıllarda başlamıştır. MYK faaliyete geçtikten sonra uygulamada karşılaşılan sorunların giderilmesi amacıyla çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Günümüzde MYK görev ve sorumlulukları itibarıyla Türkiye'nin Mesleki Yeterlilikler Kurumu olarak hizmet vermektedir (<http://www.myk.gov.tr>).

Ulusal meslek standartları ve ulusal yeterlilikler, Ulusal Mesleki Yeterlilikler Sistemi'nin temel bileşenleridir. Her iki bileşen için de hazırlık sürecinde sektörlerle ve mesleklere ilişkin yetkinliği ve temsil gücü olan ve MYK tarafından yetkilendirilmiş kamu kurum/kuruluşları, işçi, işveren, meslek örgütleri ve sivil toplum örgütleri tarafından iş dünyasının ihtiyaçları ve geleceğe dönük eğilimleri ile

eğitim dünyası ve diğer sosyal taraflar rol almaktadırlar. Ulusal meslek standartlarının hazırlanması, sınav ve belgelendirme sürecinde ölçme ve değerlendirmeyi sağlayacak ulusal yeterliliklerin hazırlanmasında temel girdi oluşturmaktadır. Sınav ve belgelendirme süreci de MYK’nın gözetimi ve denetimi altında gerçekleştirilmektedir.

Sınav ve belgelendirme kısmında Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) tarafından akredite olmuş kuruluşlar MYK tarafından da yetkilendirilmekte ve ilgili ulusal yeterlilik kapsamında her yeterlilik için belirlenen seviyede ve uluslararası geçerliliği olan “Mesleki Yeterlilik Belgesi” verilmektedir.

Türkiye’de 2016 yılı itibarıyla 24 sektör komitesi bulunmaktadır. Temmuz 2016 tarihi itibarıyla Mesleki Yeterlilikler Kurumu bünyesinde Sektör Komitelerinin oluşturulmasına altyapı sağlayacak olan sektörler belirlenmiş ve MYK Yönetim Kurulu tarafından onaylanmış olan 24 sektör bulunmaktadır. Ayrıca Resmi Gazete’de yayımlanmış 644 Ulusal Meslek Standardı ve 339 Ulusal Yeterlilik bulunmaktadır. MYK internet sayfasında duyurulmuş bulunan ulusal meslek standartları ve ulusal yeterlilikler incelendiğinde sistemin henüz emek piyasalarının geneline yayılmadığı, belli alanlarda sınırlı kaldığı görülmektedir.⁷ Ayrıca 644 Ulusal Meslek Standardı ve 339 Ulusal Yeterlilik incelendiğinde işçi sendikalarının standart ve yeterlilik oluşturulması aşamalarında yeterince yer almadığı görülmektedir.⁸

Sendikalar, üyeleri adına mesleki kazançlar sağlama konusunda bazı başarılar elde etmelerine karşın, sendikal harekete özgü diğer rolleri gerçekleştirme konusunda aynı başarıyı gösterememektedir (Urhan, 2005: 68). Yükseköğretim, mesleki eğitim, staj ve mesleki yönlendirme gibi konularda hizmet üretmek, sendikaların ne olduğu ve nasıl bir fonksiyon içerdiği konularında doğrudan üyeliği içermeyen hizmetler sağlamak sendikaların yeni üyeleri çekmek için kullanacağı yollar arasında olabilir (Selamoğlu, 2016: 781). Bilgi toplumunun temellerinin atıldığı, teknolojik değişimi yalın üretim sistemi, esnek çalışma, sektörel değişim, beyaz, pembe ve çelik yakalı işçi sayısında meydana gelen artış gibi gelişmeler çalışma hayatındaki örgütl enmeyi temelden sarsmaktadır (Yorgun, 2005: 138). Bu gelişmelere ek olarak işçi niteliklerinin meslek standartları ve mesleki yeterlilikler sistemi içinde sınav ve belgelendirme süreçlerine tabi tutulması da emeğin dönüşümünde farklı bir boyuta işaret etmektedir.

4.1. Sektör Komiteleri ve Sendikalar

Sektör komiteleri; hazırlanan meslek standartlarının Ulusal Meslek Standardı (UMS), yeterliliklerin de Ulusal Yeterlilik (UY) olarak kabul edilebilmesi için inceleme yapan, önerilerde bulunan ve Yöneti

⁷ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 25/05/2015 tarihinde yayımlanmış olduğu ilk tebliğ ile 40 meslekte belge zorunluluğu başlatılmıştır. Bu kapsamda söz konusu tebliğ ekindeki listede belirtilen mesleklerde MYK Mesleki Yeterlilik Belgesi zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK), Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ve Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) arasında gerçekleştirilen işbirliği kapsamında yapılan çalışmalar sonucunda MYK-SGK veri bağlantısı (web servisi) kurulmuştur. MYK-SGK arasında kurulan web servisi ile 6111 sayılı Kanun kapsamında uygulanan MYK Mesleki Yeterlilik Belgesi sahibi kişileri istihdam eden işverenler “işveren primi muafiyeti” nden yararlanabileceklerdir. İşlemlerin internet üzerinden yapılması kararlaştırılmıştır. Bu sayede işverenler 48 aya kadar olan söz konusu prim muafiyetini belge ibrazıyla SGK’na başvuru yapmak zorunda kalmadan kolaylıkla yapabileceklerdir.

⁸ Ulusal Meslek Standartları ve Ulusal Yeterliliklerin, standardı hazırlayan kurum ve yeterlilik kapsamında yetkilendirilmiş kurumların tam listesi <http://www.myk.gov.tr> adresinde yer almaktadır.

m Kuruluna sunulmak üzere görüş oluşturan üçlü yapıda oluşturulan komitelerdir.⁹ MYK sektör komiteleri mesleki standart ve yeterliliklerin hazırlanmasında büyük rol oynamaktadır (Köseleci, 2012a: 15).

Sektör Komiteleri; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu, mesleklerle ilgili diğer bakanlıklar, Genel Kurulda temsil edilen işçi, işveren ve meslek kuruluşları ve MYK'nın birer temsilcisinden oluşmaktadır.

Sektör Komitelerinin görevleri;

- Meslek standartlarının ve yeterliliklerin hazırlanması, güncellenmesi ve geliştirilmesi konularında öneride bulunmak.
- Meslek standardı ve yeterlilik formatı konusunda görüş bildirmek.
- Taslak meslek standardı ve yeterlilikleri şekil ve içerik yönünden incelemek, değerlendirmek ve görüş oluşturmak.
- Taslak meslek standardı veya yeterlilikleri hakkında görüş oluşturabilmek için mesleğin icra edildiği sahada teknik inceleme yapılmasına gerek duyulduğunda bu hususu Kuruma bildirmek ve Kurumca uygun bulunan teknik incelemeleri sahada yapmak.
- Meslek standartları ve yeterliliklere ilişkin Kurum talepleri doğrultusunda diğer çalışmaları yapmak.

MYK bünyesinde yer alan sektör komitelerinin her bir sektör için dönem temsilcileri kurumun internet sayfasında yer almaktadır.

Sektör Komitesi temsilci üyeleri incelendiğinde; işçi sendikaları konfederasyonlarından Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (HAK-İŞ) ve Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ)'nin sektör komitelerinde sırasıyla 21 ve 20 sektör komitesinde yer aldıkları görülmektedir. Bu işçi sendikası konfederasyonları sektör komitelerinde neredeyse eşit derecede yer alırken Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) yalnızca 4 sektör komitesinde yer almaktadır.¹⁰ Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) da 18 sektör komitesinde yer almaktadır (Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi Ek Tablo 2'ye verilmektedir).¹¹

4.2. Ulusal Meslek Standartlarının Oluşturulmasında Sendikaların Rolü

Sendikaların sektör komitelerinde yer almaları önemli olmakla birlikte ulusal meslek standartlarının oluşturulması aşamasında yer almaları emek piyasaları bakımından daha fazla öneme sahiptir. MYK sisteminin kurulmasından önceki gelişmeler de dâhil olmak üzere sistemin

⁹ Sektör Komitesinde görev alacak temsilciler ilgili sektörün ve mesleklerin gerektirdiği bilgi, tecrübe ve ehliyet sahibi kişiler olmalıdır. Sektör komitesi üyelerinin görev süresi üç yıldır. Sürenin bitiminde aynı kişiler yeniden görevlendirilebilmektedir. Üniversitelerin ilgili bölümlerinden öğretim üyeleri de sektör komitesi çalışmalarına danışman olarak davet edilebilir. Üniversitelerin dışındaki konularla ilgili görüşleri alınmak üzere toplantılara davet edilebilir.

¹⁰ Bunlar; İş ve Yönetim, Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik, Tarım, Avcılık ve Balıkçılık, Tekstil, Hazır Giyim, Deri sektör komiteleridir.

¹¹ MYK Kanunu mad.20/2. bendine göre; "Sektör komiteleri Millî Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu, meslekle ilgili diğer bakanlıklar, işçi ve işveren kuruluşları, meslek kuruluşları ve Kurumun birer temsilcisinden oluşur. Ayrıca çalışmalara üniversitelerin ilgili bölümlerinden öğretim üyeleri de danışman olarak davet edilebilir" (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/10/20061007-1.htm>). Bu çalışma kapsamında MYK internet sayfasında yer alan meslek standartları metinlerinde yer alan sendika ve konfederasyonlar çıkarılmıştır. Bu çalışma kapsamında sendika ve konfederasyonlara bir davet gelip gelmediği, gelmiş ise neden katılmadıkları sorusu sendikalara yöneltilmemiştir.

oluşturulmasında hem işçiler hem de işverenler bakımından emek piyasalarında düzenleyici ve eğitim istihdam uyumsuzluğunu önleyici rolüne çok fazla vurgu yapılmıştır. Tüm sosyal tarafların olduğu kadar sendikaların da ulusal meslek standartlarının oluşturulması sürecinde etkin roller üstlenmesi beklenmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde 664 adet Ulusal Meslek Standardının oluşturulması aşamasında “Görüş İstenen Kişi, Kurum ve Kuruluşlar” kısmı her bir standart için incelenmiş ve sendikalar bu süreçte yer alma sıklıklarına göre analiz edilmiştir. Örneğin; Akdeniz Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği (AKTOB), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turistik Otelciler İşletmeciler ve Yatırımcılar Birliği; Turizm, Konaklama, Yiyecek-İçecek Hizmetleri sektöründe 25 adet ulusal meslek standardının oluşturulmasında rol almıştır.

Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS) 75 ulusal meslek standardının oluşumunda rol almıştır. Bunu 41 ulusal meslek standardı ile Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İNTES) izlemektedir. İşveren sendikaları konfederasyonlarının ulusal meslek standartlarının oluşturulmasında işçi sendikaları konfederasyonlarına oranla daha aktif oldukları görülmektedir. İşçi sendikaları konfederasyonları arasında Hak-İş 33 Ulusal Meslek Standardının oluşturulmasında yer almıştır (29’u Çelik-İş ve 4’ü Öz Gıda-İş). Bayındır, İnşaat, Yol, Yapı, Tapu ve Kadastro Çalışanları Birliği Sendikası 6 ve Oyuncular Sendikası’nın da 5 Ulusal Meslek standardının oluşturulmasında yer almıştır. *İşçi sendikalarının toplam 44 ulusal meslek standardının oluşturulmasında rol aldığı* görülmektedir.

Ulusal meslek standartlarının oluşturulmasında rol alan diğer işveren sendikaları; Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS) 21, Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası 9, Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası 27, Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası (ÇEİS) 9 tane ulusal meslek standartlarının oluşturulmasında yer almıştır. İşveren sendikalarının toplam olarak rol aldığı ulusal meslek standardı sayısı 182’dir. İşveren sendikaları işçi sendikalarına oranla neredeyse 4 kat daha fazla oranda ulusal meslek standardının oluşturulması sürecinde yer almışlardır. Ayrıca 664 Ulusal Meslek Standardı içinde işçi ve işveren sendikalarının yer alma oranının da düşük olduğu da belirtilmelidir.

Ulusal meslek standartlarının oluşumu aşamasında yer alan diğer kurum ve kuruluşlar ise ilgili sektörlerde faaliyet gösteren şirketler, dernekler ya da vakıflardır. Dernek ve vakıfların süreçte yer almaları sivil toplumun katılımı bakımından önemli olmakla birlikte, emek piyasalarının asıl aktörleri olan sendikaların varlığını daha kuvvetli hissettirmesi gereklilikten öte bir zorunluluktur.

Bu verilerin işçi sendikaları tarafından dikkatle incelenmesi gereklidir. Ortaya çıkış amacı “eğitim istihdam uyumsuzluğunu giderme, UMYS’nin güçlendirilmesi ve istihdamı artırma, işsizliği azaltmak, ülkenin eğitim sistemi ile emek piyasalarının gereksinim duyduğu işgücünü yetiştirebilmek ve bu sayede rekabet için nitelikli insan gücünün doğru yönlendirilmesi” olarak tanımlanan mesleki yeterlilikler sistemi içinde işçi sendikaları yeterince etkin roller üstlenmemektedirler.

Türkiye’de yaygın ve etkili hale gelen bir işsizlik korkusu bulunmaktadır. İşten çıkarmaların işveren tarafından bir sendikasızlaştırma yöntemi olarak sıklıkla kullanılması söz konusudur

(Mütevelliöglü, 2013: 179). MYK sistemi içinde işçi sendikalarının etkin bir şekilde bulunmaması¹² ve sistemin daha çok işveren sendikalarınca şekillendirilmesi “işten atılma” korkusunun yerini “işe alınmama” korkusuna dönüştürmesi kuvvetle muhtemeldir.

4.3. Ulusal Mesleki Yeterliliklerin Oluşturulmasında Sendikaların Rolü

Mesleki yeterlilikler ulusal ya da uluslararası meslek standartları temel alınarak hazırlanan ve M YK tarafından onaylanarak yürürlüğe giren teknik dokümanlardır. Mesleki yeterliliklerde bireylerin bir mesleği başarı ile yürütebilmesi için gerekli olan bilgi, beceri ve yetkinlikler ile bunlara sahip olduklarını kanıtlamaları için gerçekleştirilecek ölçme ve değerlendirme sistemi açıklanmaktadır. Ulusal yeterlilikler ile uyumlu ölçme, değerlendirme ve belgelendirme faaliyetleri MYK tarafından yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşlarınca gerçekleştirilmektedir. Yapılan sınavlar sonucu başarılı olan bireylere MYK Mesleki Yeterlilik Belgesi verilmektedir (Canbey – Özgüler, 2012: 30).

Meslek standardı oluşturulduktan sonraki aşamada mesleki yeterliliklerin oluşturulması aşamasına geçilmektedir. Bir meslek standardı mesleki yeterliliğe dönüştüğünde sınav ve belgelendirmeye esas alınan çerçeve de ortaya çıkmış olmaktadır. Bu bağlamda akredite olmuş ve yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşları tarafından sınav ve belgelendirme işlemi yapılmaktadır. Bu aşamada görev alan diğer bir ifade ile sınav ve belgelendirme yapan işçi sendikalarının sayısı son derece sınırlıdır.

Mesleki Yeterliliklere dayalı sınav ve belgelendirme yapan sendikalar; Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İNTES), Türkiye Mesleki Yeterlilik Merkezi İktisadi İşletmesi (Türkiye MYM), Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası İktisadi İşletmesi (TSM), Hak-İş Konfederasyonu Mesleki Yeterlilik ve Belgelendirme Merkezi İktisadi İşletmesi, Bayındır Memur-Sen (MESYET İktisadi İşletmesi)'dir.¹³

Ulusal yeterlilikler ile uyumlu ölçme, değerlendirme ve belgelendirme faaliyetleri bakımından sendikaların neredeyse hiç etkin olmadığını söylemek hatalı olmayacaktır. 3 işveren, 1 işçi ve 1 tane de memur sendikası konfederasyonu ulusal yeterliliklerin ölçme, değerlendirme ve belgelendirme süreçlerinde yetkili kuruluş olarak görev yapmaktadır.

5. SONUÇ

Emeğin değişen yapısı karşısında sendikaların kendilerini hazırlayamaması, emeğin değişen yapısını kapsayacak stratejiler üretmemesi, örgütlenmeler ve yeni yaklaşımlar geliştirememesi 1980'li yıllardan itibaren yaşanan bir gerileme sürecini, yaygın kullanılan ifadeyle sendikal krizi ortaya çıkarmıştır. Türkiye'de mesleki yeterlilikler sistemi de emeğin dönüşümünde sendikaların ve özellikle işçi sendikalarının etkin görevler üstlenmesi gereken bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak yapılan

¹² Türkiye'de faaliyet gösteren 75 işçi sendikası ve 3 işçi sendikası konfederasyonu olduğu görülmektedir. Çalışmada <http://www.turkis.org.tr/Sendikalarimiz-di68>, <http://disk.org.tr/uye-sendikalar/>, <http://www.hakis.org.tr/index.php> adreslerinden alınan sendika listesi kullanılmıştır. Ancak Aksiyon İş Konfederasyonu ve bağlı sendikalar KHK/667 kapsamında kapatılmış olduğundan web sayfasına erişim sağlanamamış ve tabloda yer verilmemiştir.

¹³ MYK'nın Ulusal Mesleki Yeterlilikler sayfasında KİPLAS İktisadi İşletmesi yer almakla birlikte yetkisinin “Askıya Alınmış” olduğu görülmektedir.

içerik analizi sonuçlarından da görülebildiği gibi işveren sendikaları meslek standartlarının oluşturulması sürecinde işçi sendikalarına oranla daha etkin roller üstlenmektedirler. Bu noktada işverenlerin öncelikleri ile işçilerin öncelikleri arasında denge kurabilmek, ancak sistem içinde aktif roller üstlenmekle söz konusu olacaktır.

Türkiye’de MYK tarafından geliştirilmekte olan meslek standartlarının emek piyasasında işverenler, işçi sendikaları ve istihdam kurumları arasında bir anlaşmanın ürünü olarak ortaya çıkması ve uygulama aşamasında da tüm tarafların sistemi sürdürme konusunda kararlı olmaları gereklidir.

Meslek standartları işverenler bakımından istihdam edecekleri kişilerin sahip olması gereken bilgi ve beceriler konusunda bilgi sahibi olacağından istihdam edecekleri kişinin seçiminden, ücretlerin belirlenmesine ve terfilere kadar birçok aşamada yararlı olacaktır. Çalışanlar da iş başvurusu sırasında sahip oldukları yeterlilikleri daha iyi sergileyebileceklerdir.

Mesleki yeterlilikler sistemi, Türkiye’de henüz mevcut tablodaki olumsuzlukları giderebilecek düzeye ulaşamamıştır. Sistemin yeterlilik ve standartların geliştirilmesi konusunda hızla ilerlediği ancak sınav ve belgelendirme sistemi ayağının görece zayıf kaldığı gözlenmektedir. Mesleki yeterlilik belgelerinin ve dolayısıyla da sistemin işlerliği işverenlerin çalıştıracakları kişilerde bu belgeyi istemeleri koşuluna bağlıdır. Aksi takdirde belge sahibi olabilmek için katlanmış oldukları sınav stresi ve ek maliyetlere rağmen verdikleri emeğin ve niteliklerini gösteren belgenin emek piyasalarında karşılığını bulamayan belge sahibi işsizlerin artması, işsizlik sorununun diğer olumsuz sonuçlarına ek olarak psikolojik sorun olma yönünün daha da ağırlaştıracağını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu süreç içinde sendikaların da yeterince varlık gösteremedikleri görülmektedir. Özellikle işçi sendikaları konuya daha az önem veren bir görünümündedir. Oysa işçilerin sahip olması beklenen bilgi, beceri ve yeterliliklerin ortaya konulması, ölçülmesi, değerlendirilmesi ve izlenmesi işçi sınıfının emek piyasaları içindeki konumunu da yakından etkileyecektir. Emek talebi yönünde ciddi bir hazırlık olarak işveren sendikaları hâlihazırda 182 Ulusal Meslek Standardının hazırlanmasında etkin rol almışlardır.

Mesleki yeterlilikler sisteminin emeği koruyan yönünün ortaya çıkmasının temel koşulu işçi sendikalarının bu süreçte etkin rol oynamalarıdır.

KAYNAKÇA

- Akkök, F. (2010). European Inventory on Validation of Nonformal and Informal Learning 2010 Country Report: Turkey, 1-18. Erişim 4 Nisan 2016, <http://edz.bib.uni-mannheim.de/daten/edz-b/gdbk/10/Turkey.pdf>
- Akbaş, B. (2002): Ulusal Meslek Standartları Kurumu’nun Kurulmasına İlişkin Çalışmalar, Erişim 4 Nisan 2017, <http://guide.ceit.metu.edu.tr/tbs/EgitimCalismaGrubuTaslakRaporuMYO.pdf>
- Ante, C. (2016): *The Europeanisation of Vocational Education and Training*, Switzerland, Springer.
- Biçerli, M. K. (2010). Mesleki Yeterlilikler ve Mesleki Eğitim, *İşveren Dergisi*, 48(12), 24-25.
- Canbey-Özgüler, V. (2012). Ulusal Meslek Standartları ve Gençlerin İstihdamı, *Eskişehir Sanayi Odası Dergisi ESO Dergi*, 1(13), 30-31.
- Cruz-Castro, L. ve Conlon, G. (2001). Initial Training Policies and Transferability of Skills in Britain and Spain, Unidad de Políticas Comaradas (CSIC), Working Paper 01-03, 1-13, Erişim 4 Aralık 2016, <http://digital.ceisc.es/bitstream/10261/1469/1/dt-0103.pdf>

- Demir, F. (2013). Sendikaların Kuruluşu ve İşleyişi, *Çalışma ve Toplum*, 2013/4, 17-42.
- Güven, S. (1995). *Sosyal Politikanın Temelleri*, Bursa, Ezgi Kitabevi.
- Işıklı, A. (2010). *İş Hukuku*, 7. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi.
- Jensen, C. S. (2006). Trade Unionsim: Differences and Similarities – a Comparative View on Europe, USA and Asia, *Journal of Industrial Relations*, 48(1), 59-81.
- Koç, Y. (2000). Uluslararası Sendikacılık Hareketi, Türk-İş Eğitim Yayınları, No.42, Ankara, Erişim 3 Ocak 2017, <http://www.yildirimkoc.com.tr/usrfile/13222453726.pdf>
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu, Erişim 14 Temmuz 2016, josc.selcuk.edu.tr/article/download/1075000231/1075000225
- Koray, M. (2008). *Sosyal Politika*, Ankara, İmge Kitabevi.
- Köseleci, N. (2012a). Hayatboyu Öğrenme Çerçevesinde Mesleki Beceri Kazanımı Uluslararası Eğilimler, (Yayına Hazırlayan: Aktaşlı, İrem – Tüzün, Işık), KOÇ Meslek Lisesi Memleket Meselesi ve ERG Eğitim Reformu Girişimi, Erişim 4 Aralık 2016, <http://www.egitimreformugirisimi.org/sites/www.egitimreformugirisimi.org/files/HBO.15.02.12.pdf>
- Köseleci, N. (2012b). Mesleki ve Teknik Eğitimde Güncellenmiş Durum Analizi, KOÇ Meslek Lisesi Memleket Meselesi ve ERG Eğitim Reformu Girişimi, Erişim 4 Aralık 2016, http://www.egitimreformugirisimi.org/sites/www.egitimreformugirisimi.org/files/MTE_Durum_Analizi_.pdf
- Murat, S. ve Şahin, L. (2011). “Gençlerin İstihdamı/İşsizliği Bakımından Türk Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi”, *Çalışma ve Toplum*, 2011/3, 93-135.
- Mütevellioğlu, N. (2013). İşsizlik Korkusu, Sendikaların İşlevselliği ve Sendikal Örgütlenme Hakkı, V. Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu, Erişim 21 Haziran 2016, <http://www.sosyalhaklar.net/2013/2013index.htm>
- Selamoğlu, A. (2016). Gençler ve Sendikal İlişki Üzerine Değerlendirme: Yeni Bir Frekans Arayışının Kaçınılmazlığı, *Çalışma ve Toplum*, 2016/2, 757-788.
- Thelen, K. ve Busemeyer, M. (2008). From Collectivism Towards Segmentalism: Institutional Change in German Vocational Training, Discussion Paper 08/13, Max Plank Institute for the Study of Societies, Cologne, Erişim 5 Kasım 2016, http://www.mpifg.de/pu/mpifg_dp/dp08-13.pdf
- TİSK (2009). *Mesleki Yeterlilikler Sistemi Uluslararası Semineri*: İstanbul.
- Tokol, A.(2008). *Endüstri İlişkileri ve Yeni Gelişmeler*, Bursa, Dora Yayıncılık.
- Uçar, C. ve Özerbaş, M. A. (2013). Mesleki ve Teknik Eğitimin Dünya'daki ve Türkiye'deki Konumu, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 242-253.
- Urhan, B. (2005). Türkiye'de Sendikal Örgütlenmede Yaşanan Güven ve Dayanışma Sorunları, *Çalışma ve Toplum*, 2005/1, 57-88.
- Yıldırım, K. ve Şahin, L.(2015). Osmanlı'dan Günümüze Mesleki Eğitimin Gelişimi, *Çalışma ve Toplum*, 2015/1, 77-112.
- Yorgun, S. (2005). Küreselleşme Sürecinde Türk Sendikacılığında Yeni Yönelişler ve Alternatif Öneriler, *Çalışma ve Toplum*, 2005/3, 137-162.

2008/C 111/01, RECOMMENDATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL, *Establishment of the European Qualifications Framework for Lifelong Learning*,

Erişim 3 Temmuz 2016, <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=uriserv>

<http://anaper.anadolu.edu.tr/v1/sss>, Erişim 17 Nisan 2016

<http://disk.org.tr/uye-sendikalar/>, 28 Temmuz 2016

<http://www.hakis.org.tr/index.php>, 28 Temmuz 2016

<http://www.myk.gov.tr>, 27 Temmuz 2016

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/10/20061007-1.htm>, 29 Temmuz 2016

<http://www.turkis.org.tr/Sendikalarimiz-di68>, 28 Temmuz 2016

Ek Tablo 1. Sektör Komitelerinde Yer Alan Konfederasyon ve Sendikalar

Sektör Komiteleri	Sektör Komitelerinde Yer Alan	
	Konfederasyonlar	Sendikalar/Firmalar
Adalet ve Güvenlik	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Türkiye Harb-İş Sendikası
	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu
Ağaç İşleri, Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Türkiye Ağaç ve Kâğıt İşçileri Sendikası
	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Öz Ağaç, Mobilya, Kâğıt ve Sunta Sanayi İşçileri Sendikası
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	Adel Kalemcilik Tic. ve San. A.Ş.,
Bilişim Teknolojileri	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	HAK-İŞ
	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	
Cam Çimento ve Toprak	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Öztoprak İş Sendikası
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası
Eğitim	Hak-İş Konfederasyonu	HAK-İŞ
	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	TEZ-KOOP İŞ
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	MESS
Elektrik ve Elektronik	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Türk Metal Sendikası
	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	HAK-İŞ
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası, Genel Sekreter Yardımcısı
Enerji	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Enerji-İş Sendikası
	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	TES-İŞ Sendikası
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	ELDER, Elektrik-Elektronik
Finans	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Öz Finans İş Sendikası
	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Basisen Sendikası
Gıda	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	HAK-İŞ
	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Şeker – İş
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	Ülker Gıda A.Ş.

İnşaat	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Türkiye Yol, Yapı, İnşaat İşçileri Sendikası-İnşaat Mühendisi
	Hak-İş Konfederasyonu	HAK-İŞ
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	İNTEŞ
İş ve Yönetim	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	HAK-İŞ
	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	KOOP-İŞ
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	YATAŞ A.Ş.
	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Genel İş Sendikası -
Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Petrol-İş Sendikası
	Hak-İş Konfederasyonu	Öz-Petrol İş Sendikası
	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Lastik-İş Sendikası
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	KİPLAS
Kültür, Sanat ve Tasarım	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Hizmet-İş Sendikası
	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Tez-Koop-İş Sendikası
Maden	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	HAK-İŞ
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikası
	Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları	DEV-MADEN SEN
	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Maden İş Sendikası
Medya, İletişim ve Yayıncılık	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	HAK-İŞ
Metal	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Türk Metal Sendikası
	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	HAK-İŞ
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	MESS
Otomotiv	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	HAK-İŞ
	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Türk Metal Sendikası
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası
Sağlık ve Sosyal Hizmetler	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Öz Sağlık-İş Sendikası
	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Türkiye Sağlık İşçileri Sendikası
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	Türkiye Sağlık Endüstrisi İşverenleri Sendikası
Tarım, Avcılık ve Balıkçılık	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Orman-İş Sendikası
	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Tarım-İş Sendikası
	Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Birleşik Tarım Orman İşçileri Sendikası
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	TİSK
Tekstil, Hazır Giyim, Deri	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	HAK-İŞ
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	Yünsa, İK Müdürü
	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Tekstil İşçileri Sendikası
	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Türkiye Tekstil, Örne ve Giyim İşçileri Sendikası

Ticaret (Satış ve Pazarlama)	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	Tez-Koop-İş Sendikası
	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	HAK-İŞ
Toplumsal ve Kişisel Hizmetler	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	HAK-İŞ
Turizm, Konaklama, Yiyecek-İçecek Hizmetleri	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu	TOLEYİS Sendikası
	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu	OLEYİS Sendikası
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	SİLKAR Turizm Yatırım ve İşletme A.Ş.
Ulaştırma, Lojistik ve Haberleşme	Hak-İş Konfederasyonu	HAK-İŞ
	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu	T. Ağır Sanayi ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası, Uzman

Kaynak: <http://www.myk.gov.tr>

Ek Tablo 2. Konfederasyon ve Sendikaların Hazırlık Çalışmalarında Yer Aldığı Ulusal Meslek Standartları

	Standart Kodu	Standart Adı	Seviye	Sektör	Hazırlayan Kuruluşlar
94	12UMS0258-5	Harita Kadastrocu	Seviye 5	İnşaat	Bayındır, İnşaat, Yol, Yapı, Tapu ve Kadastro Çalışanları Birliği Sendikası
95	12UMS0258-4	Harita Kadastrocu	Seviye 4	İnşaat	Bayındır, İnşaat, Yol, Yapı, Tapu ve Kadastro Çalışanları Birliği Sendikası
96	12UMS0269-4	Tarihi Eser Koruma ve Restorasyon Elemanı	Seviye 4	İnşaat	Bayındır, İnşaat, Yol, Yapı, Tapu ve Kadastro Çalışanları Birliği Sendikası
97	12UMS0269-5	Tarihi Eser Koruma ve Restorasyon Elemanı	Seviye 5	İnşaat	Bayındır, İnşaat, Yol, Yapı, Tapu ve Kadastro Çalışanları Birliği Sendikası
98	12UMS0259-4	Yapı Teknik Ressamı (İnşaat/Altyapı/Üstyapı)	Seviye 4	İnşaat	Bayındır, İnşaat, Yol, Yapı, Tapu ve Kadastro Çalışanları Birliği Sendikası
99	12UMS0260-4	Yapı Teknik Ressamı (Mimarî/İç Mimari)	Seviye 4	İnşaat	Bayındır, İnşaat, Yol, Yapı, Tapu ve Kadastro Çalışanları Birliği Sendikası
111	13UMS0381-3	Asfalt Betonlu Kazıma Makinesi Operatörü	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
112	13UMS0382-3	Distribütör Operatörü	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
113	13UMS0384-5	Hidrolog	Seviye 5	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
114	13UMS0383-3	Kırma-Elleme Tesisi (Konkasör) Operatörü	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
144	11UMS0123-4	Ark Ocağı Operatörü	Seviye 4	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik-İş Sendikası

14 5	11UMS0123- 5	Ark Ocağı Operatörü	Seviye 5	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
14 6	13UMS0339- 3	Dikişli Boru Profil Üreti m Operatörü	Seviye 3	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
14 7	13UMS0339- 4	Dikişli Boru Profil Üreti m Operatörü	Seviye 4	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
14 8	13UMS0340- 4	Elektro Erozyon Tezgâh İşçisi	Seviye 4	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
14 9	13UMS0372- 3	Endüstriyel Metal Doğru ltma İşçisi	Seviye 3	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
15 0	11UMS0166- 4	Frezeci	Seviye 4	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
15 1	11UMS0166- 3	Frezeci	Seviye 3	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
15 2	12UMS0185- 4	Hidrolik-Pnömatikçi	Seviye 4	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
15 3	12UMS0185- 5	Hidrolik-Pnömatikçi	Seviye 5	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
15 4	11UMS0124- 4	Konverter Operatörü	Seviye 4	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
15 5	11UMS0124- 5	Konverter Operatörü	Seviye 5	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
15 6	14UMS0417- 3	Köprülü Vinç Operatörü	Seviye 3	Ulaştırma, Lojistik ve Haberleşme	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
15 7	13UMS0341- 4	Metal Ekstrüzyon Üreti m İşçisi	Seviye 4	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
15 8	13UMS0341- 3	Metal Ekstrüzyon Üreti m İşçisi	Seviye 3	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
15 9	13UMS0373- 3	Metal Kumlama İşçisi	Seviye 3	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
16 0	13UMS0374- 3	Metal Yüzey Kaplamacı	Seviye 3	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
16 1	13UMS0374- 4	Metal Yüzey Kaplamacı	Seviye 4	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
16 2	11UMS0125- 3	Refrakterci	Seviye 3	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası
16 3	11UMS0125- 4	Refrakterci	Seviye 4	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik -İş Sendikası

16 4	11UMS0126- 5	Sürekli Dökümcü	Seviye 5	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik-İş Sendikası
16 5	11UMS0126- 4	Sürekli Dökümcü	Seviye 4	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik-İş Sendikası
16 6	13UMS0342- 3	Vargel - Planya Tezgâh İşçisi	Seviye 3	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik-İş Sendikası
16 7	13UMS0320- 4	Yüksek Fırın Hammadde Hazırlama İşçisi	Seviye 4	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik-İş Sendikası
16 8	13UMS0320- 5	Yüksek Fırın Hammadde Hazırlama İşçisi	Seviye 5	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik-İş Sendikası
16 9	11UMS0167- 3	Yüksek Fırın İşçisi	Seviye 3	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik-İş Sendikası
17 0	11UMS0168- 5	Yüksek Fırın Kumanda Operatörü	Seviye 5	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik-İş Sendikası
17 1	12UMS0275- 4	Endüstriyel ve Yapısal Çelik Konstrüksiyon İşçisi	Seviye 4	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik-İş Sendikası, Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası
17 2	12UMS0275- 3	Endüstriyel ve Yapısal Çelik Konstrüksiyon İşçisi	Seviye 3	Metal	Hak-İş Konfederasyonu Koordinasyonunda Çelik-İş Sendikası, Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası
29 1	12UMS0214- 3	Kompozit Ürün Üretim Elemanı (Devamlı Levha)	Seviye 3	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)
29 2	12UMS0210- 3	Kompozit Ürün Üretim Elemanı (El Yatırması)	Seviye 3	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)
29 3	12UMS0212- 3	Kompozit Ürün Üretim Elemanı (Elyaf Sarma ve Savurma Döküm)	Seviye 3	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Kompozit Sanayicileri Derneği, Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)
29 4	12UMS0211- 3	Kompozit Ürün Üretim Elemanı (Hkb)	Seviye 3	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)
29 5	12UMS0213- 3	Kompozit Ürün Üretim Elemanı (Pultruzyon)	Seviye 3	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)
30 3	14UMS0454- 6	Dansçı	Seviye 6	Kültür, Tasarım ve Sanat	Oyuncular Sendikası
30 4	13UMS0369- 3	Figüran	Seviye 3	Kültür, Tasarım ve Sanat	Oyuncular Sendikası

305	14UMS0455-6	Opera Şarkıcısı	Seviye 6	Kültür, Tasarım ve Sanat	Oyuncular Sendikası
306	13UMS0371-6	Oyuncu	Seviye 6	Kültür, Tasarım ve Sanat	Oyuncular Sendikası
307	13UMS0370-5	Seslendirme Oyuncusu	Seviye 5	Kültür, Tasarım ve Sanat	Oyuncular Sendikası
424	14UMS0460-4	Kaplama Operatörü (Draje)	Seviye 4	Gıda	Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası
425	16UMS0511-4	Meyve- Sebze Püre ve Konsantresi Üretim Operatörü (Seviye 4)	Seviye 4	Gıda	Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası
426	16UMS0512-4	Meyve- Sebze Suyu ve Alkolsüz İçecek Üretim Operatörü	Seviye 4	Gıda	Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası
427	16UMS0513-4	Mısır İşleme Operatörü	Seviye 4	Gıda	Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası
428	16UMS0514-4	Nişasta Bazlı Şeker Rafineri Operatörü	Seviye 4	Gıda	Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası
429	16UMS0510-4	Peynir Üretim Operatörü	Seviye 4	Gıda	Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası
430	16UMS0515-4	Su Ürünleri İşleme Operatörü	Seviye 4	Gıda	Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası
431	16UMS0509-4	Süt ve Süt Ürünleri İşleme Operatörü	Seviye 4	Gıda	Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası
432	14UMS0461-3	Şekerleme-Sakız Hammade Hazırlama ve Şekil Verme Operatörü	Seviye 3	Gıda	Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası
451	11UMS0157-3	Duvarcı	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası
452	09UMS0015-3	Endüstriyel Boru Montajcısı	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası
453	11UMS0158-3	İskele Kurulum Elemanı	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası
454	09UMS0029-4	İş Sağlığı ve Güvenliği Elemanı (İnşaat)	Seviye 4	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası
455	09UMS0014-3	Kule Vinç Operatörü	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası

45 6	11UMS0177- 3	Seramik Karo Kaplamacı sı	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası
45 7	11UMS0135- 3	Sıvacı	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası
45 8	09UMS0028- 3	Tünel Kalıpcısı	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası
45 9	10UMS0081- 3	Ahşap Kalıpcı	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
46 0	11UMS0130- 3	Alçı Levha Uygulayıcısı	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
46 1	11UMS0156- 3	Alçı Sıva Uygulayıcısı	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
46 2	11UMS0159- 4	Asfalt Üretim Tesisi Ope ratörü	Seviye 4	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
46 3	10UMS0082- 3	Betonarme Demircisi	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
46 4	12UMS0186- 3	Betoncu	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
46 5	13UMS0286- 3	Doğal ve Yapay Taş Kapl amacısı	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
46 6	15UMS0463- 2	İnşaat İşçisi	Seviye 2	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
46 7	13UMS0368- 4	İş Makinesi Bakım ve O narımcısı	Seviye 4	Metal	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
46 8	12UMS0250- 3	Kartonpiyer Uygulayıcısı	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
46 9	12UMS0273- 3	Kazıcı Yükleyici (Beko Loder) Operatörü	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
47 0	11UMS0176- 3	Panel Kalıpcı	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
47 1	15UMS0508- 3	Püskürtme Tipi Poliüreta n Isı Yalıtım Uygulama Operatörü	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
47 2	12UMS0251- 3	Panel Çatı Kaplamacısı	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
47 3	13UMS0312- 3	Örtü Tipi Çatı Kaplamacı ısı	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
47 4	10UMS0078- 3	Ekskavatör Operatörü	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası

47 5	10UMS0079- 3	Greyder Operatörü	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası
47 6	10UMS0080- 3	Silindir Operatörü	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası,
47 7	11UMS0131- 3	Finişer (Serici) Operatörü	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası
47 8	09UMS0025- 3	Beton Pompa Operatörü	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası
47 9	09UMS0026- 3	Beton Santral Operatörü	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası
48 0	11UMS0175- 3	Mobil Vinç Operatörü	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası,
48 3	12UMS0209- 3	Akaryakıt ve Oto gaz İkmal ve Dolum Elemanı	Seviye 3	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)
48 4	10UMS0088- 3	Boya Renk Ayar Elemanı	Seviye 3	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)
48 5	10UMS0087- 3	Boya Üretim Operatörü	Seviye 3	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)
48 6	10UMS0106- 4	Boya Üretim Sorumlusu	Seviye 4	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)
48 7	10UMS0106- 5	Boya Üretim Sorumlusu	Seviye 5	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)
48 8	12UMS0257- 4	Depo Sorumlusu	Seviye 4	Ulaştırma, Lojistik ve Haberleşme	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)
48 9	10UMS0056- 4	İlaç Üretim Operatörü (Beyaz ve Veteriner)	Seviye 4	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)
49 0	10UMS0090- 4	Kimya Laboratuvarı Analisti	Seviye 4	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)
49 1	10UMS0090- 5	Kimya Laboratuvarı Sorumlusu	Seviye 5	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)

49 2	10UMS0069- 4	Plastik Enjeksiyon Üretim Operatörü	Seviye 4	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)
49 3	10UMS0069- 3	Plastik Enjeksiyon Üretim Operatörü	Seviye 3	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)
49 4	12UMS0228- 3	Plastik Levha ve Dökme Film Üretim Operatörü	Seviye 3	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS), Türk Plastik Sanayicileri Araştırma, Geliştirme ve Eğitim Vakfı (Pagev)
49 5	12UMS0229- 3	Plastik Profil Üretim Operatörü (Ekstrüzyon)	Seviye 3	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)
49 6	12UMS0230- 3	Plastik Şişirme Film Üretim Operatörü (Ekstrüzyon)	Seviye 3	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS)
49 7	13UMS0293- 3	Hortum Üretim Operatörü (Ekstrüzyon)	Seviye 3	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS), Türkiye Petrol, Kimya, Lastik İşçileri Sendikası (Petrol-İş)
49 8	13UMS0294- 3	Kauçuk Hortum Üretim Operatörü (Sarma)	Seviye 3	Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik	Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayii İşverenleri Sendikası (KİPLAS), Türkiye Petrol, Kimya, Lastik İşçileri Sendikası (Petrol-İş)
51 6	14UMS0418- 3	Ambarcı	Seviye 3	Ulaştırma, Lojistik ve Haberleşme	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
51 7	09UMS0017- 5	Ağır Vasıta Tecrübe Sürücüsü	Seviye 5	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
51 8	12UMS0270- 4	Bozulabilir Döküm Kalıpcısı	Seviye 4	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
51 9	11UMS0150- 5	Döküm Modelcisi	Seviye 5	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
52 0	11UMS0149- 4	Dökümcü	Seviye 4	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
52 1	10UMS0096- 3	Elektro-Mekanik Montaj İşçisi	Seviye 3	Elektrik ve Elektronik	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
52 2	10UMS0096- 4	Elektro-Mekanik Montaj İşçisi	Seviye 4	Elektrik ve Elektronik	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
52 3	14UMS0397- 4	Elektronik ve Elektrikli Ürünler Servisçisi	Seviye 4	Elektrik ve Elektronik	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
52 4	10UMS0044- 3	Endüstriyel Fırın İşçisi	Seviye 3	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)

52 5	10UMS0044- 4	Endüstriyel Fırın İşçisi	Seviye 4	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
52 6	10UMS0045- 3	Endüstriyel Taşımacı	Seviye 3	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
52 7	10UMS0043- 4	Haddeci	Seviye 4	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
52 8	10UMS0043- 3	Haddeci	Seviye 3	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
52 9	10UMS0057- 3	Hurda Hazırlama ve Taki p İşçisi	Seviye 3	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
53 0	11UMS0148- 3	Isıl İşlemci	Seviye 3	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
53 1	11UMS0148- 4	Isıl İşlemci	Seviye 4	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
53 2	10UMS0062- 4	İzabeci	Seviye 4	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
53 3	10UMS0062- 5	İzabeci	Seviye 5	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
53 4	11UMS0164- 5	İşletme Elektrik Bakımcı sı	Seviye 5	Elektrik ve Elektronik	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
53 5	14UMS0398- 3	İşletme Elektrik Bakımcı sı	Seviye 3	Elektrik ve Elektronik	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
53 6	14UMS0462- 4	İşletme Elektrik Bakımcı sı	Seviye 4	Elektrik ve Elektronik	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
53 7	09UMS0018- 4	Kalibrasyoncu	Seviye 4	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
53 8	09UMS0018- 5	Kalibrasyoncu	Seviye 5	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
53 9	14UMS0419- 4	Kalite Kontrolcü	Seviye 4	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
54 0	14UMS0419- 3	Kalite Kontrolcü	Seviye 3	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
54 1	14UMS0420- 5	Kalite Muayene Test ve Kontrolçüsü	Seviye 5	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
54 2	12UMS0197- 5	Kalıp Takım ve Aparat İş çisi	Seviye 5	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
54 3	12UMS0271- 4	Kokil (Kalıcı) Döküm K alıpçısı	Seviye 4	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
54 4	11UMS0137- 4	Matkap Tezgâh İşçisi	Seviye 4	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)

54 5	11UMS0137- 3	Matkap Tezgâh İşçisi	Seviye 3	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
54 6	11UMS0151- 3	Maçacı	Seviye 3	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
54 7	09UMS0010- 3	Mekanik Bakımcı	Seviye 3	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
54 8	09UMS0010- 5	Mekanik Bakımcı	Seviye 5	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
54 9	09UMS0010- 4	Mekanik Bakımcı	Seviye 4	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
55 0	11UMS0138- 4	Metal Doğramacı	Seviye 4	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
55 1	10UMS0098- 3	Metal İşleri Seri Üretim Tezgâh İşçisi	Seviye 3	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
55 2	09UMS0011- 5	Motor Test Personeli	Seviye 5	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
55 3	09UMS0011- 4	Motor Test Personeli	Seviye 4	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
55 4	11UMS0147- 3	Nc/Cnc Tezgâh İşçisi	Seviye 3	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
55 5	11UMS0147- 4	Nc/Cnc Tezgâh İşçisi	Seviye 4	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
55 6	11UMS0115- 4	Otomotiv Boya Anarım cısı	Seviye 4	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
55 7	09UMS0012- 3	Otomotiv Boyacısı	Seviye 3	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
55 8	09UMS0012- 4	Otomotiv Boyacısı	Seviye 4	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
55 9	11UMS0120- 4	Otomotiv Elektrikçisi	Seviye 4	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
56 0	11UMS0121- 5	Otomotiv Elektromekani kçisi	Seviye 5	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
56 1	11UMS0116- 4	Otomotiv Gövde Onarım cısı	Seviye 4	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
56 2	11UMS0116- 5	Otomotiv Gövde Onarım cısı	Seviye 5	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
56 3	11UMS0117- 5	Otomotiv Gövde ve Boy a Anarım cısı	Seviye 5	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
56 4	10UMS0046- 4	Otomotiv Kaportacısı	Seviye 4	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)

56 5	10UMS0046- 3	Otomotiv Kaportacısı	Seviye 3	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
56 6	12UMS0223- 4	Otomotiv Kontrol Test ve Ayar İşçisi	Seviye 4	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
56 7	11UMS0119- 4	Otomotiv Mekanikçisi	Seviye 4	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
56 8	09UMS0013- 3	Otomotiv Montajcısı	Seviye 3	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
56 9	09UMS0013- 4	Otomotiv Montajcısı	Seviye 4	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
57 0	10UMS0047- 5	Otomotiv Prototipçisi	Seviye 5	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
57 1	10UMS0047- 4	Otomotiv Prototipçisi	Seviye 4	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
57 2	09UMS0019- 4	Otomotiv Sac ve Gövde Kaynakçısı	Seviye 4	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
57 3	09UMS0019- 3	Otomotiv Sac ve Gövde Kaynakçısı	Seviye 3	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
57 4	11UMS0122- 4	Otomotiv Sac Şekillendir mecisi	Seviye 4	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
57 5	11UMS0122- 3	Otomotiv Sac Şekillendir mecisi	Seviye 3	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
57 6	11UMS0118- 3	Otomotiv Ön Düzen ve Balansçısı	Seviye 3	Otomotiv	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
57 7	11UMS0161- 4	Presçi	Seviye 4	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
57 8	11UMS0161- 3	Presçi	Seviye 3	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
57 9	14UMS0457- 3	Sargı Makineleri İşçisi	Seviye 3	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
58 0	12UMS0196- 3	Sıcak Metal Şekillendir meci	Seviye 3	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
58 1	12UMS0196- 4	Sıcak Metal Şekillendir meci	Seviye 4	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
58 2	10UMS0099- 5	Tahribatlı Muayeneci	Seviye 5	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
58 3	10UMS0097- 4	Taşlama Tezgâh İşçisi	Seviye 4	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
58 4	10UMS0097- 3	Taşlama Tezgâh İşçisi	Seviye 3	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)

58 5	14UMS0456- 4	Tel Çekme Örme İşçisi	Seviye 4	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
58 6	13UMS0367- 3	Tesviyeci	Seviye 3	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
58 7	13UMS0367- 4	Tesviyeci	Seviye 4	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
58 8	11UMS0160- 4	Tornacı	Seviye 4	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
58 9	11UMS0160- 3	Tornacı	Seviye 3	Metal	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
59 0	14UMS0441- 4	Trafo Bobin Sarma İşçisi	Seviye 4	Elektrik ve Elektronik	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS)
59 1	12UMS0249- 3	Ön Dökümlü Beton Öngermecisi	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
59 2	12UMS0246- 4	Ön Dökümlü Beton Üretim Hattı Sorumlusu	Seviye 4	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
59 3	12UMS0247- 3	Ön Dökümlü Beton Eleman Montajcısı	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
59 4	12UMS0248- 3	Ön Dökümlü Beton Kürüsü	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
59 5	10UMS0083- 2	Atkılı Örme Operatörü	Seviye 2	Tekstil, Hazır Giyim, Deri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
59 6	10UMS0074- 5	Baskı Operatörü	Seviye 5	Tekstil, Hazır Giyim, Deri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
59 7	10UMS0074- 4	Baskı Operatörü	Seviye 4	Tekstil, Hazır Giyim, Deri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
59 8	10UMS0075- 3	Bitim İşlemleri Operatörü	Seviye 3	Tekstil, Hazır Giyim, Deri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
59 9	10UMS0075- 4	Bitim İşlemleri Operatörü	Seviye 4	Tekstil, Hazır Giyim, Deri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
60 0	10UMS0071- 4	Boyama Operatörü	Seviye 4	Tekstil, Hazır Giyim, Deri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
60 1	10UMS0071- 3	Boyama Operatörü	Seviye 3	Tekstil, Hazır Giyim, Deri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası

60 2	11UMS0141- 4	Dokuma Operatörü	Seviye 4	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
60 3	11UMS0141- 3	Dokuma Operatörü	Seviye 3	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
60 4	11UMS0142- 5	Dokuma Sorumlusu	Seviye 5	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
60 5	10UMS0086- 4	Dokusuz Yüzey Operatörü	Seviye 4	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
60 6	10UMS0086- 5	Dokusuz Yüzey Operatörü	Seviye 5	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
60 7	09UMS0030- 3	İplik Bitim İşleri Operatörü	Seviye 3	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
60 8	09UMS0031- 3	İplik Eğirme Operatörü	Seviye 3	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
60 9	09UMS0032- 4	İplik Operatörü	Seviye 4	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
61 0	11UMS0140- 3	Tahar Operatörü	Seviye 3	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
61 1	13UMS0350- 4	Tekstil Test Laborantı	Seviye 4	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
61 2	13UMS0351- 5	Tekstil Test Laboratuvar Sorumlusu	Seviye 5	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
61 3	10UMS0073- 3	Varyant/Baskı Boya Mutfak Elemanı	Seviye 3	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
61 4	11UMS0139- 3	Çözgü Operatörü	Seviye 3	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası

61 5	10UMS0084- 3	Çözgümlü Örne Operatör ü	Seviye 3	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
61 6	09UMS0033- 3	Ön İplik Operatörü	Seviye 3	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
61 7	09UMS0033- 4	Ön İplik Operatörü	Seviye 4	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
61 8	10UMS0070- 3	Ön Terbiye Operatörü	Seviye 3	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
61 9	10UMS0070- 4	Ön Terbiye Operatörü	Seviye 4	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
62 0	10UMS0085- 4	Örne Operatörü	Seviye 4	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
62 1	10UMS0072- 3	Şablon Operatörü	Seviye 3	Tekstil, Hazır Giyim, D eri	Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası
62 6	12UMS0272- 3	Kiremit Tipi Çatı Kapla macısı	Seviye 3	İnşaat	Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İN TES)
62 9	11UMS0165- 5	İşletme Elektronik Bakı mcısı	Seviye 5	Elektrik ve Elektronik	Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası (ÇEİS)
63 0	14UMS0429- 5	Merkezi Kumanda Opera törü (Fırın)	Seviye 5	Cam, Çime nto ve Topr ak	Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası (ÇEİS)
63 1	09UMS0038- 5	Merkezi Kumanda Opera törü (Fırın)	Seviye 5	Cam, Çime nto ve Topr ak	Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası (ÇEİS)
63 2	14UMS0428- 5	Merkezi Kumanda Opera törü (Çimento)	Seviye 5	Cam, Çime nto ve Topr ak	Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası (ÇEİS)
63 3	14UMS0427- 4	Çimento Test Elemanı	Seviye 4	Cam, Çime nto ve Topr ak	Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası (ÇEİS)
63 4	12UMS0187- 4	Çimento Üretim Elemanı	Seviye 4	Cam, Çime nto ve Topr ak	Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası (ÇEİS)

63 5	12UMS0187- 3	Çimento Üretim Elemanı	Seviye 3	Cam, Çime nto ve Topr ak	Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası (ÇEİS)
63 6	12UMS0187- 2	Çimento Üretim Elemanı	Seviye 2	Cam, Çime nto ve Topr ak	Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası (ÇEİS)
63 7	12UMS0188- 5	Çimento Üretim Sorumlusu	Seviye 5	Cam, Çime nto ve Topr ak	Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası (ÇEİS)
64 1	15UMS0485- 4	Çikolata ve Kakaolu Krema Hamuru Üretim Operatörü	Seviye 4	Gıda	Öz Gıda İş
64 2	15UMS0484- 4	Çikolata ve Çikolatalı Ürünler Üretim Operatörü	Seviye 4	Gıda	Öz Gıda İş
64 3	15UMS0483- 4	Bitkisel Yağ Üretim Operatörü	Seviye 4	Gıda	Öz Gıda İş Sendikası
64 4	15UMS0486- 4	Fırın ve Unlu Mamuller Üretim Operatörü	Seviye 4	Gıda	Öz Gıda İş Sendikası

Kaynak: <http://www.myk.gov.tr>